

כרטיסים לחיים חדשים

כ-400 אסירים פליליים מוכשרים מדי שנה בעשרות קורסים, שונים ומגוונים, במסגרת ההכשרה המקצועית של שירות בתי הסוהר ■ הקורסים מותאמים, בין השאר, למקצועות הנדרשים בשוק ולהתפתחויות בתחום התעסוקה ■ זהו למעשה כרטיס הכניסה של האסירים לחיים נורמליים מחוץ לחומות ■ הזדמנות אמיתית להתחלה חדשה, נקיה מאות קלון

מאת: רחל בוק

בלי הרגלי עבודה וכלי עבודה, ימצא עצמו בקלות רבה בתוך מעגל הפשע חזרה. מהבחינה הזאת, קורסי ההכשרה המקצועית הם אולי, יותר מכל, מפתח אל החופש. הזדמנות אחרונה למי שכבר כשלו. גם מחקרים שנעשו, בארץ ובעולם, מוכיחים שנרדף מרכזי בתהליך השיקום של אסירים הוא הקניית מקצוע והשתלבותם במסגרות תעסוקה. "הדרך הטובה ביותר לשקם אסיר היא להקנות לו מקצוע", אומר ניסים קשי, מנהל תעשיות שב"ס בשמונה השנים האחרונות, מי שאמון על מערך התעסוקה במסגרתו פועלים גם קורסי ההכשרה המקצועית. "חלק גדול מזהותו של אדם היא הסיפור המקצועי שלו. אסיר מאבד הרבה מהזהות האישית שלו כשהוא נכנס לכלא. לאסירים רבים מעולם לא היה מקצוע, אין להם הרגלי עבודה ואין להם שום ניסיון. ההכשרה המקצועית היא דרך להחזיר לאנשים חלק מכבודם האבוד, להפוך אותם

מוכשרים מדי שנה בעשרות קורסים, שונים ומגוונים, במסגרת ההכשרה המקצועית של שירות בתי הסוהר. מבניית ציפורניים, דרך איפור מקצועי, נגרות, טבחות, צורפות, ספרות ועד חיווט, אלקטרוניקה וחשמל. מרבית פעולות ההכשרה מתבצעות תוך שיתוף פעולה בין שירות בתי הסוהר והאגף להכשרה מקצועית במשרד התמ"ת או באמצעות רשתות חינוך וגורמי הכשרה שונים משוק ההכשרה המקצועית בישראל. הקורסים מותאמים, בין השאר, למקצועות הנדרשים בשוק ולהתפתחויות בתחום התעסוקה. האסירים המוכשרים מקבלים בעצם את כרטיס הכניסה שלהם לתפקוד ולחיים נורמליים. הזדמנות אמיתית להתחלה חדשה, שספק אם יוכלו לקבל במקום אחר. ההכשרה המקצועית היא פעמים רבות הסיכוי האחרון של האסיר להשתקם ולהתחיל מחדש. אסיר שיוצא לאזרחות אחרי מאסר כשהוא בלי מקצוע,

זאת היתה פגישה מרגשת. לפני כמה חודשים בילה אחד מקציני התעסוקה של שירות בתי הסוהר בחופשה באילת. שעה שהקצין טייל בעיר, פנה אליו אלי (שם בדוי), אסיר לשעבר. האסיר הזה, זכר קצין התעסוקה, עבר הכשרה תעסוקתית בכלא, בתחום הגינון. "אני רוצה להודות לך", אמר האסיר לשעבר לקצין התעסוקה. מיד אחרי השחרור מהכלא, סיפר לו, הקים חברה קטנה לגננות ועכשיו הוא מגנן באחד המלונות היוקרתיים באילת. עצמאי, בעל חברה, ללא אות קין, משוחרר מהכתם שהטיל בו עברו. "בעזרתך ובעזרת שירות בתי הסוהר שיקמתי את החיים שלי", אמר האסיר. "מצאתי מקצוע. יש לי עבודה. נתת לי את המפתח לחיים חדשים". אלי הוא לא היחיד. כ-400 אסירים פליליים

מישר אורלי אריכא עם אסיר: "גם האסירים הכי קשוחים רוצים להתלב"

לאזרחים מועילים אחרי השחרור שלהם מהכלא, לא אנשים שחיים בשולי החברה. מעבר לזה, קיים גם העניין הערכי. ההכשרה המקצועית והתעסוקה הם ערך. אסיר שרכש מקצוע הוא אסיר שמאמין בעצמו. הוא ישתחרר, ילך לעבוד וישתלב בחברה הנורמטיבית".

"גיתית פרצה בבכי"

סג"ד אורה קפלינסקי, ראש ענף הכשרה מקצועית ומשאבי אנוש של מערך התעסוקה בשב"ס, מסבירה: "הקורסים להכשרה מקצועית

סג"ד אורה קפלינסקי

נותנים הרבה פעמים לאסירים הזדמנות לסיים, לראשונה בחייהם, משהו שהתחילו. יש להם ביד מקצועי שיסייע להם להשתקם. העבר שלהם כבר לא בהכרח יהיה מכשול. אדם בעל חברת גננות, למשל, שמציע את שירותיו ללקוחות, אף אחד לא שואל אותו איפה הוא היה שנתיים קודם. הם יכולים להתגאות בפני הילדים שלהם שהם למדו, שיש להם מקצוע. הם מנצלים את הזמן בכלא, שמבחינתם אין לו שום תכלית, למטרה חשובה. כל סיום של קורס כזה הוא התרגשות גדולה. זה לא מובן מאליו. אני זוכרת שלפני הרבה שנים נערך קורס ספרות בכלא 'נווה תרצה'. גיתית איזוראלוב, שהורשעה ברצח בעלה, השתתפה בקורס הזה. היא נחשבה אסירה בעייתית. בזכות הכישורים הקוגניטיביים שלה ורצונה להצליח, היא נבחרה לבסוף לתלמידה מצטיינת. כשהודיעו לה את זה, בטקס הסיום, היא התחילה לבכות. זה היה מאד מרגש. לראות שבסוף, כולם רוצים להצליח. גם האסירים הכי קשוחים רוצים להשתלב..."

מוסיפה רס"מ אילנה כוכניק, קצינת הכשרה מקצועית בכלא 'צלמון': "אלה אסירים שמקבלים הזדמנות לעתיד חדש. כרטיס לחיים חדשים". ההתחלה היתה לפני 17 שנה, בשנת 1990. אז קיבלו בשירות בתי הסוהר את ההחלטה להקים

מערך הכשרה מקצועית, בדומה למה שקורה בארצות מערביות אחרות בעולם. סג"ד קפלינסקי גויסה לשירות במיוחד למטרה זו. במקביל, הוקם גם מערך החינוך להשכלה הפורמלית ולהשלמות השכלה. גם היום אומר קשי שההכשרה המקצועית היא 'הכיתה השנייה', זו שבאה כבר אחרי ההשכלה הפורמלית. בשירות בתי הסוהר, אותם ימים, היה מרכז הכשרה מקצועית של משרד העבודה לנוער, אוכלוסיה מצומצמת מאד מקרב האסירים, בכלא 'השרון'. גם הקורסים שניתנו, לא היו סדירים. "אנחנו הצענו להעביר את מרכז ההכשרה לכלא 'אילון', שישמש את האוכלוסיה הבוגרת בגוש מרכז", מספרת אורה. אלא שזה היה רק השלב

התחום הזה מיצה עצמו בשוק, אז הפסקנו עם זה. או שהיה לנו קורס הכשרה לסופרי סת"ם. הקורס היה מוצלח, אבל אז הודיעו לנו הרבנים הראשיים שהם לא מוכנים שאסירים יכתבו מזוזות או ספרי תורה. הפסקנו את הקורסים האלה עד לאחרונה, כשמצאנו דרך, בשיתוף רב שב"ס, לשנות את דעת הרבנים ובעצם להכשיר את האסירים בקורס לכתיבת מגילות, לא מזוזות. אנחנו חושבים גם על מקצועות שבהם, עם מעט השקעה, אסירים יוכלו לפתוח לעצמם עסקים קטנים, שלא במסגרת השירות הציבורי או הממשלתי. אסיר שלמד למשל

ניסים קשי, מנהל תעשיות שב"ס

"כל הרעיון הוא שהמקצוע הנרכש בשב"ס יוכל לשרת את האסיר אחרי שחרורו"

הראשון. מהר מאד ביקשו בשירות בתי הסוהר להכשיר מקצועית אסירים בכל בתי הכלא הפליליים. "העלויות שהשקיע משרד התמ"ת במרכז שלו הומרו בשעות הוראה ובמדריכים", משחזרת אורה. "בנוסף ניתנה לנו האפשרות לבחור אילו מקצועות אנחנו מלמדים באילו בתי סוהר. בעצם, נסללה הדרך לבנות את מערך ההכשרה המקצועית בכל בתי הכלא".

כיום יש מרכזים להכשרה מקצועית כמעט בכל בתי הכלא הפליליים. בכל שנה נפתחים 25 קורסים בממוצע, שאורכם נע בין שלושה לתשעה חודשים. בכל קורס כ-30 משתתפים. רק לשם המחשה, אם לפני 17 שנה אדם אחד - סג"ד קפלינסקי - תפעל את כל מערך ההכשרה המקצועית, הרי שהיום בכל מחוז יש קצין הכשרה ותעסוקה מחוזי, ובבתי הסוהר מפעילים את קורסי ההכשרה המקצועית קציני תעסוקה. הקורסים נבחרים על פי הצרכים בשוק התעסוקה, מחוץ לחומות הכלא. המחשבה, גם פה, היא קדימה. מה יהיה ביום שאחרי, כשהאסיר יסיים לרצות את תקופת מאסרו ויצא החוצה. "כל הרעיון הוא שהמקצוע הנרכש בשב"ס יוכל לשרת את האסיר לכשישתחרר", מסביר קשי.

"אנחנו מתאימים עצמנו להתפתחויות בשוק העבודה. בשנים האחרונות, למשל, הכנסנו קורסים שעניינם שימושי מחשב. היה לנו ברור שלא ניתן היום לעבוד בסקטור התעשייתי מבלי שיהיו לך ידע והבנה בסיסיים בהפעלת מחשב. מצד שני, בעבר העברנו קורסים של גרפיקה ממוחשבת, והיום

תפירה, יכול לקנות לעצמו מכונת תפירה ולפתוח מיד חנות לתיקוני בגדים. או אסירים שהוכשרו בתחומי גינון, עיצוב שיער, טבחיות. יש לנו טבחים שהשתלבו בעולם המסעדות. אם אנחנו יודעים, למשל, שמשרד התמ"ת רוצה עכשיו לצמצם את מספר העובדים הזרים בתחום המסגרות, אנחנו פותחים קורסים למסגרות. אנחנו יודעים שאסירים שיסיימו את הקורסים האלה ימצאו מהר מאד עבודה בחוץ. בתקופה שרצו לצמצם את מספר העובדים הזרים בענף הבנייה, משרד התמ"ת מימן לנו קורס ריצוף ושרברבות".

מה לגבי כל מיני מקצועות 'אופנתיים'?

"גם בזה אנחנו מתחשבים. אני למדתי מתוך שיחות סלון שהנושא של 'בניית ציפורניים', למשל, נמצא עכשיו באופנה. מדובר, כפי שהבנתי, ב'חתונה קתולית'. מרגע שאישה בונה ציפורניים, היא צריכה להגיע כל פעם ל'המשך טיפול'. ככה נולד הקורס לבניית ציפורניים בכלא 'נווה תרצה'. האסירות יכולות לטפח את ציפורני חברותיהן בכלא; אבל חשוב מזה, אחרי השחרור, להיכנס לכל מכוון יופי ולמצוא עבודה. במקרה כזה, גם העבר הפלילי לא יכשיל אותן. אף אחד לא ישאל אותן איפה הן למדו לבנות ציפורניים ו'אם יש להן עבר'".

רס"מ אילנה בוכניק: "אלה אסירים שמקבלים הזדמנות לעתיד חדש. כרטיס לחיים חדשים"

בונים לעצמם סורגים

איך זה עובד? ידיעות על פתיחת קורסים מתפרסמות באגפים השונים. האסירים רשאים להגיש בקשות קבלה. הקורסים נערכים בין כותלי הכלא, בתוך סדנאות שהן 'מיני מפעל'. הם שונים במהותם. חלקם מותאמים למפעלים שיש היום בבתי הסוהר הפליליים ומאפשרים לאסיר לרכוש גם ניסיון מקצועי בתום הקורס, גמול כספי עבור עבודתו, והשפעה על גורלו בבוא יומו בפני ועדת השחרורים. אלה הקורסים שבסופם מקבלים האסירים תעודת גמר ממשלתית, שאין בה זכר לכך שהקורס בוצע בין כותלי הכלא. בין הקורסים האלה מצויים נגרות, רתכות, חיווט ועוד. קורסים אחרים אינם בעלי סיווג מקצועי. לפני שבע שנים, בשנת 2000, עברה החלטת ממשלה לצמצם את תקציב ההכשרות המקצועיות. עם הצמצום וכדי לא להצר את היקף הפעילות וההכשרה, התחילו בשב"ס לערוך קורסים ב'ביצוע עצמי', באמצעות מכללות להכשרה מקצועית. במקרים אלה, הקורסים ממומנים באופן מלא על ידי שירות בתי הסוהר ותעודת הגמר שניתנת בהם היא מטעם המכללות. בסך הכל מגיע תקציב ההכשרה המקצועית לאסירים בשב"ס היום, בקורסים שנעשים בשיתוף התמ"ת ובקורסים העצמיים, לכ-600 אלף שקל בשנה. לא מעט.

שיטה נוספת היא 'חניכות', טכניקה שקיימת גם בעולם. הכשרה מעשית שניתנת על ידי מנהלי המפעלים, במהלך העבודה במפעל, וקיימת בשב"ס בעיקר בתחום העץ והטקסטיל. "רוב האסירים שאנחנו מקבלים למפעלי הטקסטיל בשב"ס, למשל", מסביר קשי, "חסרי כל רקע בתחום. היום יש לנו אסירים שתופרים את רוב מצעי 'כיתן' דימונה. מצעי איכות, שכמעט כולם הולכים ליצוא. הם לומדים את המקצוע תוך כדי עבודה. או גזרונת עור. אנחנו מייצרים כל יום 1,600 זוגות נעליים, באותה שיטה. אנחנו גם משתדלים להתאים בין צרכי האסיר לצרכי שב"ס. גילינו, למשל, שהתחום של אלומיניום הוא אחד הקורסים הטובים, מבחינת האפשרויות לשיקום ומציאת עבודה בעתיד במשק. החלטנו שהאסירים ייצרו במהלך הקורס מסגרות אלומיניום לצרכי בית הסוהר. כך גם שב"ס מרוויח וגם האסיר יוצא עם ניסיון ועם אפשרות להקים עסק בעלויות אפסיות: מסור, מספרי פח ומכשיר ניטים - ויש לו חברה. או שהאסירים עושים, במסגרת הקורס, סורגים שאסירים אחרים יושבים מאחוריהם. בהכשרה הם לומדים איך להכין אותם ובמפעל, זמן קצר אחר כך, הם כבר מכינים סורגים של ממש".

כל אחד רוצה מקצוע

ההרשמה לקורסים נעשית בהתאם לבקשות האסירים, אבל גם על סמך המלצות העובדים הסוציאליים ומפקדי האגפים. כל אסיר עובר מבחני ידע, בהתאם למקצוע שהוא רוצה ללמוד. ועדת קבלה בהשתתפות המפקח המקצועי של התמ"ת או המכללה שמבצעת את הקורס, משבצת בסופו של דבר את המשתתפים, תוך התחשבות,

מתקשרת לאגף בבוקר, לוודא שקמו והלכו לכיתה. הם מגיעים לשיעור בעיניים חצי עצומות, אבל בסופו של דבר מסיימים את הקורס ומאד שמחים. כל אחד רוצה מקצוע".

יש משהו מיוחד בקורסים המיועדים לאסירים?

אורה: "אנחנו לא עושים לאסירים הנחות. הקורסים זהים לקורסים שהתמ"ת עושה מחוץ לבתי הכלא. יחד עם זאת, הקריטריונים לקבלה הם גמישים יותר. לדוגמה, אחת מדרישות הקבלה של משרד התמ"ת היא שמונה שנות לימוד לפחות. מרבית האסירים לא למדו באופן מסודר ואין שום קשר בין היכולות שלהם למספר שנות הלימוד שסיימו בבית ספר. לפני שהנתונים היו ממוחשבים, הסתדרנו. אחר כך, כשהגיע המחשוב, אסירים רבים נפלטו משום שלא היו להם מספיק שנות לימוד. אני גיליתי שאחוז העוברים מקרב אלה שהתקבלו, למרות שלא היה להם את מספר שנות הלימוד הנדרש - היה גבוה ממספרם של אלה שעברו ועמדו בקריטריון של מספר שנות הלימוד. בעקבות הנתון הזה נקבע, יחד עם התמ"ת, שהשכלה הפורמלית לא תהיה אחד מתנאי הקבלה. מעבר לזה, יש כמובן דברים שנובעים מכך שאנחנו בית סוהר. קורה שיש, למשל, אילוצים בטחוניים שבגללם אנחנו נאלצים להוציא אסירים מקורס. אירועי

בין השאר, בהמלצות גורמי הטיפול ומפקדי האגפים ובאישור קצין ביטחון וקצין מודיעין. משובצים אסירים לפני שחרור, במטרה שעם שחרורם ימצאו עבודה בעזרת התעודה וישתקמו; או כאלה עם יתרת מאסר ארוכה, שיוכלו לרכוש ניסיון במפעלים היצרניים בכלא, כבר אחרי הקורס. "מדובר באסירים עם מגוון עבירות - שהורשעו ברצח, הריגה, עברייני סמים", אומרת רס"מ אילנה בוכניק, קצינת התעסוקה מ'צלמון', שם נמצא המרכז הגדול ביותר להכשרה מקצועית בשב"ס. בסך הכל נערכים ב'צלמון' כשבעה קורסי הכשרה מקצועית מדי שנה. "האסירים בעצם מצביעים ברגליים, בכל מה שקשור להכשרה המקצועית", היא מוסיפה. "ברור להם שמדובר באותם קורסים שקיימים בחוץ, אלא ששם הם היו עולים להם הרבה מאד כסף ובכלא הם מקבלים אותם בחינם. רובם גם לא היה לומד בחוץ. בכלא יש להם שפע זמן, אין להם שום מחויבות כלכלית. אין להם גם את הפיתויים של לעשות דין לעצמם, כמו בחוץ. ההפך, הם יכולים באמת לשבת וללמוד. הם מוכיחים לעצמם ולחברה שהם יכולים. מצד שני, יש גם כאלה שלא רוצים ללכת להכשרה ואני זאת שמזהה אצלם את הפוטנציאל. כאלה שאומרים 'לא רוצה' או 'לא בא לי'. איתם אני מתעקשת. אני

סג"ד אורה קפלינסקי: "הקורסים להכשרה מקצועית נותנים הרבה פעמים לאסירים הזדמנות לסיים, לראשונה בחייהם, משהו שהתחילו"

דקירה, הברחת סמים, קטטות. מהבחינה הזו, מדובר במערב הפרוע. נוסף למורה בכל כיתה, יש סוהר. זה לא דבר רגיל."

קשי: "הרבה שנים רצינו לפתוח קורס לאיפור אמנותי לאסירות ב'נווה תרצה'. לא הצלחנו לעשות את זה בגלל מגבלות בטחוניות. זה משהו שלא היה קורה בחוץ. לקח זמן עד שמצאנו דרך להעביר את הקורס בדרך שתבטיח את שלום האסירות. בסופו של דבר, זה היה אחד הקורסים המוצלחים שעשינו. בטקס הסיום, כל אסירה 'התחפשה' לדמות אחרת: כלה והיפית ודראג קווין. הבאנו דוגמניות מבחוץ ולכל אסירה עשינו 'בוק' מקצועי, שתוכל להציג תיק עבודות. גם אם אסירה לא תעסוק בזה בחוץ, היא למדה משהו. הקנינו לה הרגלי עבודה."

גישור והיי-טק

ההכשרה המקצועית נותנת לאסירים מקצוע. אבל, אמרתי לקשי כשנפגשנו, הרי סוחר סמים ועבריינים כבדים אחרים, לא תמיד יסתפקו בהכנסה ובמשכורת של רתך, גנן, נגר או פועל בניין. "ברור שמי שהתרגל לחיות ממיליוני שקלים בשנה, לא ילך לעבוד בתור מסגר, נגר או רתך", מסכים קשי. "אסירים שהגיעו מרקע שיש בו הרבה מאד כסף ושחיו ברמת חיים בנוסח העשירון העליון, לא נכנסים לקורסים וחלקם הגדול מעדיף לעבוד בעבודות שירותים קלות יחסית". לצד קורסים של מקצועות בסיס, ישנם גם קורסים יוקרתיים. ב'צלמון', למשל, נערך קורס גישור לאסירים. קורסים אחרים, בשיטות הרשות לעסקים קטנים ומת"י, עניינם 'פתיחת העסק הקטן', 'ניהול קונפליקטים בעבודה' ו'הכנה לעולם העבודה'. גם קורס החיווט נחשב יוקרתי מאד. אחריו מתחייבים האסירים להמשיך לעבוד במפעל החיווט של התעשייה האווירית בצלמון, מפעל ההיי-טק היחידי בשב"ס, במשך שנתיים. "קורס כזה עולה כמעט 180 אלף שקל", אומר קשי. "התעשייה האווירית, התמ"ת ושירות בתי הסוהר מממנים אותו. זהו קורס קשה מאד, שמתקבלים אליו אחרי מיון ארצי. בכל מקרה, ההנחה היא שמי שיצא החוצה עם ההכשרה והניסיון שקיבל בתחום החיווט בכלא - ימצא עבודה."

העבר הפלילי לא מהווה מכשול?

"במקרה הזה, במפעל שבתוך הכלא אין בעיה. כשהאסירים האלה יוצאים לעבוד בסקטור האזרחי, הם יכולים לעבוד רק אצל קבלני משנה שעוסקים בחיווט. גם כאלה יש."

שיקום מוצלח

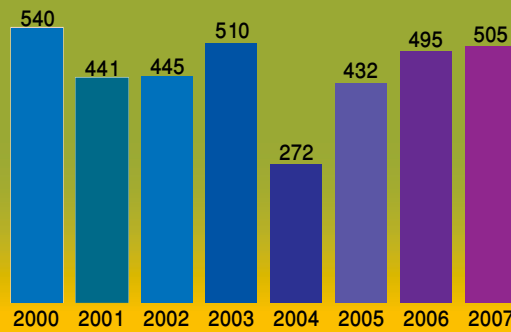
למרות החשיבות הגדולה שיש לרכישת מקצוע לגבי סיכויי השיקום של האסיר והעובדה שהוא משמש, הלכה למעשה, כלי טיפולי - כל נושא ההכשרה המקצועית שייך דווקא לתחום התעסוקה

כ-80 אחוזים מהאסירים שמתחילים את קורסי ההכשרה המקצועית, גם מסיימים אותם. בעולם שמחוץ לחומות, חשוב לציין, מדובר באחוזים נמוכים הרבה יותר. המסגרת של הכלא, העובדה שעבור אסירים רבים מדובר בהזדמנות אחרונה, התמיכה של אנשי תעסוקה וטיפול בתוך בית הסוהר, כל אלה בעלי השפעה. מבין המסיימים את הקורסים, כ-90 אחוזים גם עוברים את מבחני התמ"ת. בשירות בתי הסוהר אין נתונים לגבי מספר העוסקים במקצוע שרכשו. הרשות לשיקום האסיר היא שאמונה על מציאת מקום עבודה לאסיר, בהתאם להכשרתו, אבל אין מעקב על כך. "אנחנו עשינו סקר עצמאי לפני שנתיים", מספרת אילנה בוכניק. "התקשרנו לכל בוגרי ההכשרות המקצועיות שהיו לנו, משנת 2000, ודיברנו אתם. ראינו שהרבה מאלה שלמדו מקצועות כמו מסגרות, אלומיניום, עיצוב שיער, ניהול מחסן טכני וקורסים דומים, כן מצאו עבודה בתחום והשתלבו בשוק. חלקם עובדים במפעלים ואפילו הגיעו לעמדות ולתפקידים בכירים יחסית."

אבל זה לא הכל. מחקרים שנעשו בעולם מגלים שהכשרה מקצועית ותעסוקה הם תנאי מוקדם לשיקום. מחקר שנעשה בשב"ס, בכל הנוגע לרצידיביזם, חזרה למעגל הפשע ולמאסר, מאמת גם הוא את התוצאות האלה. מנתונים שנאספו על אסירים בשנים 2006-2000 עולה ששיעור החזרה למאסר בקרב אסירים שעברו הכשרה מקצועית או הועסקו במפעלים בתוך שירות בתי הסוהר, עומד על כ-20 אחוזים. שיעור החוזרים מקרב כלל האסירים הפליליים, לעומת זאת, הוא 53 אחוזים. בוכניק אומרת שחשוב לזכור שמאחורי המספרים האלה מסתתרים אנשים. "בסופו של דבר", היא אומרת, "כל אסיר כזה, שמסיים קורס, הוא סיפור הצלחה. לו, לנו, לשירות בתי הסוהר ולמשפחה שלו. זה לא עוד נתון. זה עולם מלא..."

בשירות בתי הסוהר. קשי וקציני התעסוקה מדגישים שהעבודה, הלכה למעשה, נעשית תוך שילוב תמידי של אנשי טו"ש. "הסיבה לעובדה שההכשרה המקצועית נמצאת בחסות התעסוקה

מספר האסירים בקורסי ההכשרה המקצועית

נתוני הרצידיביזם בשב"ס בשנים 2000-2006

שיעור החוזרים לבית הסוהר	חזרו	שוחררו	סוג אוכלוסיית האסירים
53%	20,691	39,398	שפוטים פליליים
21%	389	1,852	סיימו הכשרה מקצועית
29%	414	1,417	מקצוע: נגר
27%	498	1,845	מקצוע: חייט/תופר
30%	161	542	מקצוע: מסגר

היא פורמלית, מסבירה אורה. "בישראל, הכשרה מקצועית כפופה למשרד התמ"ת ולא למשרד החינוך. צריך לזכור שסדנה לקורס היא מפעל קטן. במערך התעסוקה יש את כל הידע המקצועי להקים ולקיים את הסדנה הזו לאורך זמן."